Metoderapport
SKUP 2022

Dagbladet

De glemte barna
- fosterhjemsgården

Silje Førsund og Tarjei Leer-Salvesen
Dagbladet

Innsendere

Silje Førsund. Telefon: 934 93 804, epost: skf@dagbladet.no
Tarjei Leer-Salvesen. Telefon: 924 29 935, epost: tarjei@leer-salvesen.no

Takk til
Redaksjonssjef Siri Gedde-Dahl som har ledet prosjektet. Utvikler Ola Strømman som har utarbeidet spørreundersøkelsen. Fotograf Nina Hansen. Utvikler Lina Grenaker som har laget grafikk. Journalist Jorun Gaarder som har bidratt i nyhetsdekningen og journalist Ingunn Dorholt som har bidratt i oppfølgingen. Takk også til journalistene Audun Hageskal, Torgeir Krokfjord, Caroline Drefvelin og Øistein Norum Monsen.

Publisert
Fra 30. november 2022. Arbeidet fortsetter i 2023.

Kontakt
Dagbladet v/Silje Førsund, postboks 1169 Sentrum, 0107 Oslo.

INNHOLD

1 Innledning 1
2 Slik kom arbeidet i gang 2
2.1 Et historisk bakteppe 2
2.2 Prosjektets problemstilling 2
2.3 Tidsbruk og organisering 2
2.4 Tall som manglet og tall vi stusset over 3
2.5 Pilot og datasett 3
2.6 Pandemi-problemstillingen 4
3 Metode 1: En spørreundersøkelse og en kreativ innsynsbegjæring 4
3.1 En spørreundersøkelse blir til 4
3.2 Hvordan vi planla å få 356 kommuner til å svare oss 5
3.3 Hvordan vi faktisk fikk 355 av dem til å svare oss 6
3.4 Kontrollspørsmålene 7
4 Metode 2: En skreddersydd innsynsbegjæring 8
4.1 Hvordan vi fikk innsyn i taushetsbelagte dokumenter 8
4.2 Motstand og innsynsynsnekt 8
4.3 Systematisering og innsyn i saksmapper 9
4.4 Videreformidling av henvendelser 10
5 Etikken og de glemte barna på fosterhjemsgården 10
5.1 De etiske avveiingene 10
5.2 Systematisering av informasjonen 11
5.3 Motstand og spesielle erfaringer 11
6 Konsekvenser 12
7 Artikkelliste 14
8 Vedlegg: Innsynsbegjæringen 14
9 Vedlegg: Artikler fra papiravisa 14

1 Innledning

30. november i 2022 kunne Dagbladet avsløre at en rekke fosterbarn fra hele landet var ulovlig plassert på en gård på Vestlandet. Noen måneder tidligere hadde en statsforvalter mottatt flere alvorlige bekymringsmeldinger om at barna ble utsatt for omsorgssvikt av fosterforeldrene, og at de levde under kummerlige og kritikkverdige forhold.

Bak avsløringen lå et systematisk og nøye planlagt innsynsarbeid der både statsforvaltere og barnevernstjenester hadde forsøkt å nekte oss innsyn, holdt tilbake sentral informasjon, brutt taushetsplikten og svart usant på spørsmålene våre. Dette skulle vise seg å gjenta seg etter hvert som publiseringen av artikkelserien om de glemte barna fortsatte gjennom desember.

Tre uker etter avsløringen om de ulovlige plasseringene på fosterhjemsgården, var nesten alle barna blitt flyttet derfra.

Innsynene våre viste blant annet at åtte barnevernstjenester i ulike deler av landet hadde plassert barn på gården siden 2017, uten å kunne dokumentere at fosterhjemmet var godkjent. Flere av barna hadde ikke fått oppfølgingen barnevernet er pålagt å gi dem og flere av barna hadde forsøkt å si ifra at de ikke hadde det bra, uten at barnevernet gjorde noe med det. Blant annet fortalte ei ung jente vi intervjuet at hun 15 år gammel var blitt angrepet av et av de andre fosterbarna på gården, og deretter ble tvunget til å bo der sammen med ungdommen som hadde utsatt henne for vold. Innsyn i barnevernsmappen hennes viste at hun i flere måneder hadde tryglet barnevernet om å få flytte.

En måned etter den første avsløringen kunne vi publisere tall fra en undersøkelse vi hadde gjennomført ved hjelp av en kreativ og nytenkende innsynsbegjæring, som resulterte i at vi fikk svar fra barnevernstjenestene i 355 av landets 356 kommuner.

Undersøkelsen avslørte at over 380 barn venter på fosterhjem, 175 barn hadde ventet i mer enn ett år. Undersøkelsen avslørte også at flere hundre barn plasseres i fosterhjem før hjemmet er godkjent. Flere barnevern godkjenner fosterhjem uten å innhente politiattest.

I tillegg avslørte undersøkelsen at ni av ti barnevernstjenester erstattet deler av sine og kommunenes oppfølgings- og tilsynsbesøk med digitale «besøk» under pandemien. Fire av ti barnevern har fortsatt med ulovlige «digitale besøk» etter pandemien.

Artikkelserien *De glemte barna - fosterhjemsgården* har undersøkt hvordan mangelen på fosterhjem og ressurser i barnevernet påvirker kontrollen med fosterhjem og oppfølgingen av fosterbarn.

Undersøkelsene våre viser at barnevernets problemer ikke bare handler om institusjonene, men også om de lite omtalte fosterhjemmene. Da Dagbladet sendte inn metoderapporten i januar 2023 hadde artikkelserien avdekket flere lovbrudd blant en rekke av landets barnevernstjenester. Fagfolk omtalte avsløringene som «en nasjonal fosterhjemskrise», barneombud Inga Bejer Engh mente at det «brant på loftet», barne- og familieminister Kjersti Toppe krevde at landets kommuneledelser, Bufdir og Statens Helsetilsyn fulgte opp, samtidig krevde familie- og kulturpolitisk talsperson i Høyre, Tage Pettersen, at Toppe innførte sanksjonering når barnevernstjenestene bryter loven.

2 Slik kom arbeidet i gang

2.1 Et historisk bakteppe

Vinteren 2022 kom journalist Silje Førsund ut med sakprosaboka *En godt bevart hemmelighet* om norskadopterte. I boka ble det blant annet skildret en helt spesiell epoke i norsk adopsjonshistorie, årene etter andre verdenskrig. På noen få år økte antallet årlige adopsjoner fra et par hundre til godt over tusen. Til tross for at rekordmange barn ble frigitt for adopsjon økte køen av par som ønsket å adoptere og etterspørselen etter adoptivbarn var rekordhøy.

Mange av barna ble adoptert bort på et privat, uregulert og dårlig kontrollert marked. Først åtte år etter krigens slutt vedtok myndighetene at privat adopsjonsformidling skulle forbys. Da hadde flere tusen norske barn blitt adoptert bort til adoptivhjem som ikke var ordentlig kontrollert. Ikke alle havnet hos adoptivforeldre som var skikket for oppgaven.

2.2 Prosjektets problemstilling

I dag gjennomføres det få nasjonale adopsjoner, derimot er nesten 9000 barn i Norge plassert i fosterhjem. Det er skrevet mye om norsk barnevern, men forholdsvis lite om den største gruppen barnevernsbarn. Fosterbarn utgjør 90 prosent av alle barn som er under barnevernets omsorg.

Det var før prosjektet startet en kjent sak at etterspørselen etter fosterhjem var stor og at barnevernet strevde med å få tak i nok fosterhjem. Det var også en kjent sak at mange i barnevernet mente at de manglet ressurser, at sykefraværet var høyt og at det var stort gjennomtrekk blant de ansatte.

Med kunnskapen om konsekvensene av etterkrigsårenes uregulerte og dårlig kontrollerte adopsjonsformidling, dukket det opp spørsmål hos oss om hvordan dagens mangel på fosterhjem og ressurser i barnevernet påvirker kontrollen med fosterhjem og oppfølgingen av barn som bor i fosterhjem. Det hadde vært skrevet mye om hvor vanskelig det var å rekruttere fosterhjem, men vi kunne ikke finne at noen hadde stilt spørsmål ved kvaliteten på de fosterhjemmene som ble tilbudt.

Norske myndigheter hadde i flere år vært bekymret for rettsikkerheten til barn i fosterhjem. Det hadde blitt påpekt i flere offentlige utredninger og siden 2021 hadde et eget barnevernsutvalg jobbet for å finne ut hvordan fosterbarns rettsikkerheten kunne styrkes. Både i utredningene og fra utvalget hadde mangelen på kunnskap blitt påpekt. Problemstilling for artikkelserien *De glemte barna - fosterhjemsgården* ble derfor:

Hvordan påvirker mangelen på fosterhjem og ressurser i barnevernet kontrollen med fosterhjem og oppfølgingen av fosterbarn?

2.3 Tidsbruk og organisering

Det ble allerede innledningsvis i prosjektet klart for oss at sentral kunnskap for å kunne undersøke fosterbarns rettsikkerhet manglet, og at prosjektet derfor måtte bli innsynsdrevet i sin metode. Det ble også klart for oss at det kunne bli et vanskelig innsynsarbeid som krevde nytenkning. Vi engasjerte derfor frilansjournalist og innsynsekspert Tarjei Leer-Salvesen til å arbeide på prosjektet sammen med Silje Førsund.

Arbeidet med prosjektet startet for alvor 1. september i 2022. Fra da og ut året arbeidet Silje Førsund på fulltid med prosjektet, mens Tarjei Leer-Salvesen bidro som frilanser tilsvarende

en og en halv måneds fulltidsstilling. Utvikler Ola Strømman utviklet spørreundersøkelsen og var i tillegg sterkt involvert i arbeidet med datasettet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) omtalt i punkt 2.5.

Før 1. september ble det gjort innledende research, samt at det ble søkt og gitt innsyn i datasettet fra Bufdir. Arbeidet med utarbeidelse av spørreundersøkelsen og innhenting av svar, pågikk fra 1. september til 1. desember. Det samme gjorde arbeidet med innsyn i bekymringsmeldinger og klager til statsforvalterne. Mens Førsund og Strømman satt sammen i Dagbladets redaksjonslokaler, jobbet Leer-Salvesen fra Kristiansand. Arbeidet ble lagret på en felles disk, og vi har kommunisert jevnlige via fysiske og digitale møter, telefon og epost.

2.4 Tall som manglet og tall vi stusset over

1. januar i 2022 trådte en ny barnevernslov i kraft og med den fikk kommunene større ansvar for barnevernet enn de til da hadde hatt. Ansvarsfordelingen ble stokket om og blant annet ble ansvaret for godkjenning av fosterhjem flyttet fra å ligge hos barnevernstjenesten i kommunen der fosterhjemmet var plassert til å ligge hos barnevernstjenesten som plasserer barnet.

I researchfasen handlet arbeidet vårt i stor grad om å få oversikt over hva som fantes av informasjon, identifisere hva slags dokumentasjon vi trengte og hvem som kunne svare på hva. Vi skjønte snart at mye av informasjonen vi lette etter ikke fantes. For eksempel så eksisterte det ikke en nasjonal oversikt over hvordan fosterhjem ble kontrollert med tanke på godkjenning og politiattest. Det fantes heller ikke tall på hvor lenge barn med vedtak om fosterhjem måtte vente. Vi lurte også på hvor ofte barnevernet benyttet seg av unntaket i lovverket som gjorde at de kunne plassere barn i fosterhjem før hjemmet var godkjent. Heller ikke det fantes det nasjonale tall på, alt sammen fantes kun hos hver enkelt barneverntjeneste og knapt nok det. Prosjektet skulle avsløre for oss urovekkende arkivsystemer, rutiner og gamle datasystem. Myndighetene var bekymret for fosterbarns rettsikkerhet, men hadde ikke undersøkt sentrale punkter som truet den.

2.5 Pilot og datasett

Det fantes likevel en hel del interessante tall, både hos Statistisk Sentralbyrå og hos Bufdir. Tallene vi mente ville være mest sentrale for oss var de som fantes i halvårsrapportene alle barnevernstjenester er pålagt å sende Bufdir. Her rapporterer barnevernstjenestene blant annet antall undersøkelsessaker gjennomført i løpet av det seneste halvåret, antall barn med vedtak og hvor mange tilsynsbesøk som er gjennomført i kommunens fosterhjem. Særlig antallet tilsynsbesøk ville vi vite mer om. Det var avgjørende å vite hvordan den ble gjennomført om vi skulle undersøke oppfølgingen av barn i fosterhjem.

Bufdir hadde fortalt oss at kommunene var blitt flinkere til å gjennomføre de lovpålagte tilsynsbesøkene de lenge hadde fått kritikk for ikke å utføre skikkelig. I en epost skrev Bufdir til oss at «i 2021 har ni av ti fosterbarn i Norge fått alle tilsynsbesøk som de hadde krav på». Kunne det stemme at kommunene hadde klart det midt i en pandemi?

For å kunne si noe om fosterhjemsomsorgen i dag og for å kunne sammenligne den før, under og etter pandemien bestemte vi oss tidlig i prosjektet for å konsentrere oss om perioden 2019, 2020, 2021, samt første halvår av 2022. Skulle vi be om halvårsrapporter fra samtlige barnevernstjenester for denne perioden, ville det blitt et stort antall PDF-dokumenter.

Som en pilot ba vi om innsyn i en håndfull halvårsrapporter fra statsforvalterne, som rapportene sendes via. Vi så da at formatet på rapportene fulgte det samme oppsettet og vi gikk i dialog med to barnevernsledere som kunne fortelle oss hvordan rapportene ble fylt ut

og hvordan de ble levert i et felles digitalt system. Var det kanskje mulig å få ut all informasjonen vi ønsket som et datasett i stedet for å slite med sju halvårs-PDF-er fra hver barnevernstjeneste, spurte vi Bufdir. Svaret var ja. Det hadde ikke blitt gjort før fikk vi beskjed om, men det var mulig. Fordi prosjektet var konsentrert om fosterhjem avgrenset vi innsynet til spørsmålene i rapportene som angikk fosterhjem, og formulerte det som en §9-innsynsbegjæring. Få dager senere var innsynet innvilget, og noen uker senere hadde vi datasettet.

2.6 Pandemi-problemstillingen

Nå hadde vi noen grunnleggende tall, som vi ikke minst kunne bruke til å sammenligne våre egne tall med. Fra barnevernslederne vi rådførte oss med, hadde vi da vi begynte å stille spørsmål om oppfølgingen under pandemien fått vite noe annet. Selv om Bufdir hevdet og datasettet deres viste at ni av ti fosterbarn fikk alle tilsynsbesøkene de hadde krav på i 2021, så ga det muligens ikke et sant bilde. For barnevernets systemer klarer ikke å skille mellom fysiske, faktiske besøk og «digitale besøk». Under pandemien hadde oppfølging via skjerm og telefon blitt en realitet for mange barnevern. Myndighetene hadde hastevedtatt at det skulle være lov, men «digitale besøk» skulle kun benyttes dersom det var strengt nødvendig og bare så lenge pandemien varte. Kunne det være at de «digitale besøkene» fikk myndighetens statistikk til å se finere ut enn den i realiteten var? Det var bare en måte å finne det ut på, vi måtte spørre barneverntjenestene.

3 Metode 1: En spørreundersøkelse og en kreativ innsynsbegjæring

3.1 En spørreundersøkelse blir til

Den innledende fasen med research hadde altså vist oss at den eneste måten å finne tallene vi trengte, var ved å spørre hver enkelt barnevernstjeneste. Det var en veldig stor jobb å skulle innhente svar fra 356 kommuners barnevernstjenester. For en del barnevernstjenester ville det også være en veldig stor jobb å svare på spørsmål som krevde at de gikk manuelt igjennom alle fosterhjemssakene sine. Spesielt med tanke på en del barneverns pressede arbeidshverdag, preget av høyt gjennomtrekk og sykefravær.

Gjennom Dagbladets Leirrasene-prosjekt i 2021, hadde erfaringen vært at det tok veldig lang tid å få svar når spørsmål som ble stilt krevde svar fra ulike kommunale tjenester. For å unngå at spørsmålene våre ble sendt mellom de ulike tjenestene i kommunene, måtte vi lage spørsmål vi visste at barnevernstjenestene var ansvarlige for å svare på.

Hvem som har ansvar for hva i barnevernet kan være krevende å få oversikt over, og vi brukte mye tid på å forstå lovverk og ansvarsfordeling. Stilte vi et spørsmål på feil måte, risikerte vi å få svar vi ikke kunne bruke. I arbeidet med å formulere spørsmålene hensiktsmessig, men også korrekt med tanke på dette, fikk vi hjelp av en av de større barnevernstjenestene i landet. De tok på seg å teste en pilot av et sett spørsmål. Dette var til stor hjelp. I ettertid ser vi at vi burde testet spørsmålene på flere barnevernstjenester.

Det skulle vise seg at barnevernstjenestenes ulike praksis gjorde at de tolket flere av spørsmålene ulikt. Det skulle også vise seg at de forskjellige barnevernstjenestene har forskjellige systemer, noe som gjorde at ikke alle nødvendigvis hadde samme forutsetninger for å finne tall som barnevernstjenesten vi testet spørsmålene på.

I arbeidet med å utforme spørsmål gikk vi flere runder der vi trimmet spørsmålslisten. Vi lurte på mye, men innså at skulle vi få barnevernstjenestene til å svare, var vi nødt til å ta noen

valg. I siste trimming vurderte vi å ta ut spørsmålet om hvorvidt de hadde innhentet gyldig politiattest av alle fosterforeldre. Vi tenkte at det var overflødig siden politiattest er et av få absolutte krav som stilles til fosterforeldre, men spørsmålet om politiattest skulle vise seg å bli et sentralt funn.

Vi ønsket å legge til rette for en praktisk måte for barnevernstjenestene å svare på, og utarbeidet derfor spørsmålene i Microsoft Forms. Programmet henter inn svar på spørsmål på en strukturert måte og resultatene lagres som en Excel-fil. Dette programmet hadde vi brukt på flere tidligere prosjekt og vi visste derfor at det ville gjøre jobben vår lettere når svarene begynte å komme inn. Fra tidligere prosjekt hadde vi dessuten kontaktinformasjon til alle landets kommuner, inkludert epostadresser til postmottakene deres. Med epostlisten kunne vi masseutsende spørsmålene våre ved å bruke fletting i word, noe som gjorde at 356 eposter var sendt ut i løpet av noen få minutter.

Selv om vi håpet at disse grepene ville øke sjansen for å få mange svar, så er og blir en spørreundersøkelse frivillig å svare på. Hva om vi sendte det som en innsynsbegjæring?

3.2 Hvordan vi planla å få 356 kommuner til å svare oss

En del barnevernstjenester ville sannsynligvis prioritere å svare på spørsmålene våre fordi de ville se verdien av det, men det var også sannsynlig at mange barnevernstjenester ikke ville ha kapasitet til å prioritere det, selv om vi gjorde det enklere for dem ved å legge spørsmålene i et brukervennlig skjema.

Inviterte vi barnevernstjenestene med på en ordinær og frivillig spørreundersøkelse, risikerte vi å få en lav andel svar, eller at resultatet ikke ble representativt fordi de mest villige til å delta ville kunne være de som hadde mest å skryte av. Basert på Dagbladets tidligere arbeid med barnevernssaker, visste vi at det også var sannsynlig at en del barnevernstjenester ville avslå å svare av personvernhensyn. Skulle dataene vi samlet inn ha verdi, var det helt avgjørende at vi fikk de fleste til å svare.

Løsningen ble å sende spørreundersøkelsen som en innsynsbegjæring. Dagbladet hadde testet ut dette i Leirrasene-prosjektet, nå ville vi gjøre det i stor skala og planla flere grep vi håpet ville øke sjansen for at vi skulle lykkes med metoden.

Det første vi gjorde var å sørge for at vi stilte spørsmål som handlet om tall og informasjon som fantes i dokumenter vi hadde rett til innsyn i. Ved å gjøre det mente vi at vi kunne definere det som en innsynsbegjæring. Barnevernstjenestene fikk rett og slett valget mellom å finne frem og sladde alle dokumentene vi trengte for selv å lese oss til svarene – eller så kunne de selv sammenfatte svarene ved å besvare skjemaet vårt (vedlegg).

Også av denne grunnen var det viktig at ikke spørsmålene var for mange og for omfattende. Det visste vi kunne resultere i at barnevernstjenestene ville kunne avvise innsynskravet med hjemmel i offentleglova §9 som åpner for å avvise innsynskrav i sammenstillinger fra databaser som ikke kan besvares «med enkle fremgangsmåter».

Vi var opptatt av å finne ut hvordan fosterhjemsomsorgen er *nå* og ikke *før*, men for også å kunne finne ut hvordan den hadde vært under pandemien inkluderte vi året før pandemien startet, 2019, pandemiårene 2020 og 2021, samt første halvår av 2022.

Vi mener at det å få innsyn i praksis handler litt om juss, men mest om dialog og kildepleie. Vi var derfor opptatt av å formidle og vise barnevernstjenestene at vi hadde forståelse for at det vi spurte om var omfattende, hjelpe dem på vei og legge til rette for at de kunne bruke tid og at vi ikke forventet at de skulle svare i løpet av de tre virkedager de i henhold til

offentleglova egentlig har på seg. Loven angir en til tre virkedager som normal svartid på et innsynskrav. Etter fem virkedager har man ifølge Justisdepartementets veileder til loven selvstendig klagefrist på «ulovhjemlet avslag» dersom man ikke har fått svar.

3.3 Hvordan vi faktisk fikk 355 av dem til å svare oss

Den kreative og nye måten å tenke innsyn på, skulle vise seg å bli avgjørende og være det som gjorde at vi klarte å få svar fra barnevernstjenestene i samtlige kommuner unntatt én, i tillegg til en interkommunal barnevernstjeneste bestående av sju kommuner som nektet å svare på deler av spørsmålene.

Det gikk imidlertid ikke av seg selv og de oppfølgende grepene var viktige. Etter at innsynsbegjæringen ble sendt ut til kommunene, fikk vi nokså raskt tilbakemelding fra rundt en tredjedel av barnevernstjenestene. De aller fleste av dem fylte ut skjemaet slik vi håpet og mange av dem ga oss tilbakemelding på at de satte pris på at vi ved å lage skjemaet hadde gjort det mye enklere for dem å svare. Noen sendte svarene sine på epost og enkelte via Altinn. Deres svar la vi inn i skjemaet. I tillegg var det ganske mange som svarte oss at de jobbet med å besvare, men at de kom til å bruke noen uker.

Med disse gjorde vi individuelle avtaler med tidsfrister for når de skulle levere svarene. Alt sammen ble loggført i Excel, slik at vi til enhver tid visste hvem som hadde svart og hvem som hadde lovet svar innen når. Senere ble også informasjon om klagesaker lagt inn her.

Blant dem som tok kontakt hadde en del også gode spørsmål om noen av spørsmålene våre, som de mente var åpne for flere tolkninger. Dette var viktig kunnskap for oss å ha med oss videre, og noe vi senere kunne bruke i kvalitetssikringen når vi skulle tolke svarene (se punkt 3.4).

Den første runden med purringer sendte vi som vennlige påminnelser der vi forsøkte å vise til arbeidets viktighet, men fortsatt uttrykke forståelse for at vi ba om ganske mye og at vi skjønte at det var en tidkrevende oppgave for dem. Denne gangen masseutsendte vi ikke henvendelsene, men valgte i stedet å legge litt arbeid i å sende de vennlige påminnelsene direkte til barnevernslederne, i tillegg til postmottak-epostadressene. Håpet var at personlig kontakt kunne gjøre at de følte seg mer forpliktet til å følge det opp, men det var også for å i større grad være sikre på at spørreundersøkelsen faktisk hadde havnet hos kommunenes barnevernstjenester. Det var en god investering, som viste oss at «filosofien» vår om at innsyn i praksis handler mye om dialog og kildepleie var riktig.

En del barnevernstjenester var imidlertid ikke like imøtekommende, de sendte vi en mer bestemt påminnelse. Der minnet vi om at henvendelsen var en innsynsbegjæring og ikke noe de kunne velge å la være å svare på. Det førte til at flere svarte, men vi manglet fortsatt svar fra om lag en fjerdedel av barnevernstjenestene.

Noen av barnevernstjenestene avviste innsynsbegjæringen uten å vise til noen lovhjemmel. I disse tilfellene sendte vi formelle klager på det som var et uhjemlet avslag og opplyste dem om at *«klagen sendes kommunen i tråd med lovverket, som skal videresende denne til overordnet klageinstans statsforvalter dersom vedtaket opprettholdes»*. Vi argumenterte overfor statsforvalter for prosjektets viktighet og ba dem om å *«vurdere barnevernstjenestens manglende vilje til å prioritere åpenhet og innsyn på fosterhjemsfeltet»*. I tillegg skrev vi at *«dersom barneverntjenesten bestemmer seg for at de likevel vil besvare innsynsbegjæringen, så kan dere la være å videresende klagen til statsforvalter. I motsatt fall legger vi til grunn at klagesaken oversendes statsforvalter straks»*.

Vi hadde forsøkt å minimere risikoen for at noen skulle avvise innsynskravet fordi det ikke kunne besvares «med enkle fremgangsmåter», men fikk likevel et titall slike avslag. Også disse sendte vi formelle klager. De fleste kommunene ga seg da, og statsforvalterne fikk kun oversendt noen få klagesaker for behandling.

Da det kun gjensto noen titalls svar, gjorde vi disse barnevernstjeneste oppmerksomme på at de fleste andre hadde svart og skrev at vi kom til å publisere navnene på kommunene som nektet å svare. Vi la også ved den første av klagesakene som ble oversendt til statsforvalter, der statsforvalter omgjorde en barnevernstjenestes vedtak om å avvise innsynskravet. Det tror vi var ganske effektivt og gjorde at barnevernstjenestene forsto at vi hadde krav på innsyn, at vi var standhaftige og ikke kom til å gi oss.

Vi vet ikke om andre som har sendt en spørreundersøkelse som en innsynsbegjæring på denne måten før. Det vi håpet skulle få barnevernstjenestene til å svare, hadde fungert. To måneder etter at vi sendte ut spørreundersøkelsen som en innsynsbegjæring, hadde vi fått svar fra samtlige kommuner unntatt én (i tillegg til den interkommunale barnevernstjenesten som bare svarte på deler av spørsmålene).

Hadde vi fortsatt å klage på dem, ville vi kanskje endt med å få svar fra de aller siste også. Statsforvalter omgjorde enkeltkommunens vedtak om å avvise innsynskravet, men da var allerede undersøkelsen avsluttet. Det samme gjaldt den interkommunale barnevernstjenesten.

3.4 Kontrollspørsmålene

Gjennom spørreundersøkelsen fant vi svar på viktige aspekt knyttet til mangelen på fosterhjem, som at 175 barn hadde ventet i mer enn ett år. Dette var klare og tydelige svar der vi hadde truffet med spørsmålene, fordi vi hadde vært presise i formuleringene.

Spørreundersøkelsen avdekket også at rundt 480 barn hadde blitt plassert i fosterhjem før hjemmet var godkjent. I spørreundersøkelsen hadde vi flere spørsmål om dette og innledningsvis var dette noe av det vi var mest interessert i å finne ut av. Barn som har vedtak om fosterhjemsplassering skal som hovedregel ikke plasseres i fosterhjem før det er godkjent, men vi visste at fosterhjemsforskriften åpner for at det kan gjøres dersom det er et akutt tilfelle. I spørreundersøkelsen hadde vi derfor spurt om barna som var plassert i fosterhjem før godkjenning var akuttplassert eller om det var en planlagt plassering.

Da vi begynte å analysere disse tallene stemte de ikke overens, og det var åpenbart at flere barnevernstjenester hadde misforstått spørsmålstillingene og svart på noe annet enn det vi egentlig spurte om. Vi turte derfor ikke å bruke de konkrete tallene, noe som både var irriterende og synd. Samtidig innså vi at vår opprinnelig opptatthet av det å plassere barn i fosterhjem før godkjenning kanskje ikke var vårt viktigste spor likevel. Dette var det barnevernstjenestene som hjalp oss å se. For å få mer innsikt om svarene, spurte vi barnevernstjenestene som svarte at de hadde plassert barn i fosterhjem før godkjenning hvorfor de hadde gjort det. Flere forklaringer gikk igjen og noen av dem var øyeåpnende for oss.

Vi forsto at det i ganske mange tilfeller var bedre for et barn å bli plassert i et fosterhjem før godkjenning enn ikke, både fordi det kunne bety at det slapp å bli værende i et hjem som ikke egnet seg for barn, men også fordi det kunne bety at det slapp å bli flyttet til ukjente. Dette var viktige korrigeringer barnevernstjenestene ga oss og en påminnelse om hvor viktig det er å forstå hva som ligger bak tallene. I dette tilfellet noen av samfunnets mest sårbare barn.

Så var det spørsmålet om innhenting av gyldig politiattest, som vi nesten droppet å ha med fordi vi tenkte at det var overflødig. Selv om man kan hevde at det aldri under noen

omstendigheter er i orden å la være å innhente politiattest, så mente vi at det likevel var viktig å forstå hvorfor det hadde skjedd, noe dialogen med barnevernstjenestene bidro til. Da vi hadde luket ut de som hadde svart feil eller som hadde «gode» forklaringer, satt vi likevel igjen med en del barnevernstjenester som innrømmet at rutinene var for dårlige, eller at de ikke hadde hatt kapasitet til å gjøre det. Det var tall som fortalte om systemsvakheter som svekket fosterbarns rettsikkerhet og som kunne føre til at de ble utsatt for fare.

4 Metode 2: En skreddersydd innsynsbegjæring

4.1 Hvordan vi fikk innsyn i taushetsbelagte dokumenter

Selv om vi håpet og trodde at spørreundersøkelsen ville gi oss et godt tallmateriale, så var tall bare tall om vi ikke samtidig fikk kvalitativ kunnskap om barna bak tallene.

Vi ønsket å få innsikt i fosterbarns virkelighet. Hvilke problemstillinger står de overfor, hva er det som i praksis truer rettsikkerheten deres og hvordan har de det egentlig?

Barn i fosterhjem har få formelle steder de kan henvende seg dersom de ikke har det bra. Dersom de opplever at barnevernstjenesten ikke gir dem hjelpen de trenger, så kan de klage til statsforvalteren. Vi ønsket et bredest mulig grunnlag for å kunne si noe om hva det klages på når det gjelder fosterhjem, men samtidig ville vi ikke sende en så omfattende innsynsbegjæring at det ikke ville være gjennomførbart verken for statsforvalterne eller oss å gå igjennom alt.

Vi bestemte oss derfor for å be om innsyn i alle klager og bekymringsmeldinger som gjaldt fosterhjem og som var sendt til landets ti statsforvaltere i perioden 2019 til og med første halvdel av 2022, samme periode som spørreundersøkelsen konsentrerte seg om.

Vi ba spesifikt om bare å få selve bekymringsmeldingen eller klagen, og ikke hele saksmapper. Det planla vi å komme tilbake til.

Inspirert av BTs SKUP-rapport *Fengselets fengsel* fra 2018, som handlet om anonymiserte meldinger om tvang og isolasjon i Kriminalomsorgen, samt VGs SKUP-rapport *Psykiatriavsløringen* fra 2016 om arbeidet deres med innsyn i anonymiserte tvangslogger i psykiatrien, sendte vi landets ti statsforvaltere innsynsbegjæringer der vi presiserte at vi ba om innsyn i *anonymiserte* klager på fosterhjem.

Åtte av ti statsforvalterne ga raskt tilbakemelding om at de var i gang med å jobbe med innsynskravet. For flere av statsforvalterne dreide det seg om flere titalls saker, og de meldte derfor tilbake at arbeidet ville ta dem mer tid enn de ordinære tre dagene, noe vi både hadde forståelse for og hadde satt av tid til.

Verre var det med de to statsforvalterne som ikke svarte.

4.2 Motstand og innsynsynsnekt

Mens dialogen med åtte av ti statsforvaltere var god og konstruktiv, ble vi etter en lang periode med forsøk på høflige påminnelser og deretter litt mer bestemte purringer, nødt til å klage formelt på Statsforvalteren i Oslo og Viken og Statsforvalteren i Nordland. For at datagrunnlaget skulle føles noenlunde komplett var det særlig viktig at vi fikk innsyn i sakene fra storfylkene Oslo og Viken.

To måneder etter at vi sendte den opprinnelige innsynsbegjæringen og etter flere purringer svarte de oss, uten verken å gi oss medhold eller avslag, at *«vi tar sikte på å besvare innsynskravet innen 3-4 uker, jf. forvaltningsloven § 11a»*. Behandling av innsynskrav jfr. forvaltningsloven med en slik frist visste vi var feil lovforståelse og vi mente derfor at vi hadde en god klagesak. Dette skrev vi først til Statsforvalteren i Oslo og Viken. Da vi ikke fikk svar på det, sendte vi en skarp klagesak til departementet og satte statsforvalterens arkiv på kopi.

Det var middelet som skulle til og det som gjorde at de fikk fart på seg. Noen dager senere fikk vi tilsendt bekymringsmeldingene og klagene. Klagesaken mot Nordland førte også frem, deres manglende svar viste seg rett og slett å skyldes en krevende bemanningssituasjon.

Den skreddersydde innsynsbegjæringen hadde ført fram hos alle landets ti statsforvaltere.

4.3 Systematisering og innsyn i saksmapper

Bekymringsmeldingene og klagebrevene fra ungdom, fosterforeldre, biologiske foreldre, søsken, besteforeldre og andre pårørende var vond, men viktig lesning. Det ga oss et innblikk i virkeligheten bak tallene. Sett i lys av prosjektets mål om å undersøke fosterbarns rettsikkerhet, viste sakene vi fikk innsyn i mangelen på rettssikkerhet i praksis.

Alle bekymringsmeldingene og klagene ble systematisert i Excel etter statsforvalter, tidspunkt, hvem bekymringsmeldingen kom fra og hva den dreide seg om. De ble også sortert med tanke på problemstillingene i prosjektet og forskjellige aspekt knyttet til fosterbarns rettssikkerhet.

For hver statsforvalter som sendte oss sine mottatte bekymringsmeldinger og klager, fulgte vi opp med å be om innsyn i saksmappene knyttet til sakene vi vurderte som mest relevante med tanke på det vi undersøkte i prosjektet.

Vi fikk innsyn i saksmappene, men i flere tilfeller ble vi tilsendt dokumenter som var mer sladdet enn ikke sladdet. I tilfellene der det var sladdet hele avsnitt klaget vi og minnet om at det kun er identifiserende opplysninger i tråd med offentleglova som skal sladdes. Det førte fram i noen tilfeller, men ikke i alle. Ved et tilfelle klaget vi også på det som så ut til å kunne være sladding av navn og kontaktinformasjon på en advokat, og minnet om at det som hovedregel ikke skal skjermes. Dette førte fram og gjorde at vi kunne komme i kontakt med et tidligere fosterbarn via advokaten.

Så var det saksmappen som gjorde at prosjektet fikk en ny kurs og hastighet. Den første bekymringsmeldingen vi kom over som handlet om fosterhjemsgården var voldsom og omfattende. Den framsto troverdig, og med tanke på prosjektet pekte den på flere sentrale aspekt ved fosterbarns rettsikkerhet. Denne saksmappen var imidlertid ikke statsforvalteren villig til å gi oss innsyn i. Uten å vise til noen lovhjemmel avslo de innsynsbegjæringen med at dokumentene inneholdt *«mye intern drøftelse og korrespondanse mellom Statsforvalteren og kommunen. Tilsynssaken er avsluttet, og vår avgjørelse er sendt ut til kommunen. Vi tenker det er nok at vi sender kopi av denne avgjørelsen».*

Det var vi ikke enige i. De interne drøftelsene og korrespondansen dem imellom kunne for eksempel fortelle oss hvem som visste og gjorde hva når. Vi klaget, og det førte frem. Nå hadde vi innsyn i det som skulle bli tjue svært sentrale dokumenter.

Vi begynte å se konturene av en artikkelserie som så annerledes ut enn planlagt. I stedet for å ta for oss flere forskjellige caser knyttet opp mot de ulike funnene fra spørreundersøkelsen,

ble det klart for oss at artikkelserien måtte ta utgangspunkt i et fosterhjem og en gård som ikke lignet på noe vi hadde hørt om tidligere.

4.4 Videreformidling av henvendelser

Noe av det første vi gjorde etter å ha lest de tjue dokumentene, var å gjøre noe vi allerede hadde gjort flere ganger i løpet av prosjektet. Vi ba statsforvalter videreformidle en henvendelse til avsenderen av den omfattende bekymringsmeldingen om fosterhjemsgården. Forvaltningen er gjennom offentleglova pålagt å gjøre dette.

Fordi vi hadde svært begrenset informasjon om de vi henvendte oss til, også om personen som varslet om fosterhjemsgården, brukte vi tid på å formulere henvendelsene varsomt og tydelig. Skulle vi klare å få dem til å ta kontakt med oss, visste vi at de måtte føle tillit til oss. Vi ønsket å få fram hvorfor det var viktig for oss å komme i kontakt med dem, men det var også viktig for oss å forklare dem kildevern og forsikre oss om at de forsto at de ikke forpliktet seg til noe intervju selv om de svarte oss. Vi visste at personene vi henvendte oss til var sårbare på flere måter og vi måtte så godt det lot seg gjøre med denne formen for enveiskommunikasjon, sikre oss at de ikke opplevde henvendelsen som belastende, men i stedet slik den var ment - som en mulighet til å bli hørt.

I dette arbeidet fikk vi også gode råd fra Presseforbundet og Pressens Offentlighetsutvalg. De har blant annet laget en mal for hvordan slike henvendelser kan se ut, noe som var til stor hjelp.

Det ga dessuten uttelling. Samme dag som statsforvalter videresendte henvendelsen vår til personen som hadde sendt bekymringsmeldingen om fosterhjemsgården, fikk vi telefonen som gjorde at vi ikke lenger var i tvil om at artikkelserien om fosterbarns rettsikkerhet måtte ta utgangspunkt i gården på Vestlandet.

5 Etikken og de glemte barna på fosterhjemsgården

5.1 De etiske avveiingene

Påstandene om forholdene på fosterhjemsgården var oppsiktsvekkende og alvorlige. Det som ble varslet om berørte flere aspekt ved fosterbarns rettsikkerhet, og illustrerte konsekvensene av mye av det undersøkelsene våre viste. Saken hadde stor samfunnsmessig interesse, den var pågående og sjansen for at andre medier visste om den var stor.

Da vi begynte publiseringen av artiklene om fosterhjemsgården, hadde vi ikke den fulle oversikten over hva som hadde og ikke hadde foregått på fosterhjemsgården. Vi var aldri i tvil om vi skulle omtale saken, vi var i kjernen av pressens samfunnsrolle, men vi måtte ta høyde for at bildet kunne endre seg når vi fikk mer informasjon om saken. Bekymringsmeldingene var flere, de samsvarte, de var omfattende og fra både privatpersoner og myndighetspersoner, inkludert politiet.

Beskrivelsene av forholdene barna levde under var rystende og vi visste at de fortsatt befant seg på gården. Hvordan kunne vi omtale fosterhjemsgården på en etisk forsvarlig måte? Hvordan tok vi best hensyn til barna? Hvordan skulle vi ta hensyn til fosterforeldrene?

Saken hadde allmenn interesse, men vi visste at graden av anonymisering måtte bli høy. Det ble i den første artikkelen derfor ikke skrevet hvilken kommune fosterhjemsgården lå i og heller ikke hvilken statsforvalter det var snakk om. Vi var også tilbakeholdne med å skrive andre detaljer som kunne identifisere gården. Det samme gjaldt bruken av bilder. Vi utelot

detaljer fra bekymringsmeldingen som kunne identifisere barna og skrev ikke noe annet enn at de var fra flere forskjellige steder i landet. Anonymiseringen handlet også om hensynet til fosterforeldrene.

Utover i artikkelserien kunne vi gå nærmere og identifisere flere av statsforvalterne, noe vi mente var viktig for å kunne plassere ansvar for lovbruddene. Vi opplevde likevel at behovet for å beskytte alle parter, kanskje gjorde det vanskeligere å stille de ansvarlige til veggs.

5.2 Systematisering av informasjonen

Innsynene som handlet om fosterhjemsgården, ble raskt mange. De dreide seg om en rekke barn, fire forskjellige statsforvaltere, åtte kommuner, i tillegg til kommunen fosterhjemmet lå i, politi og helsetilsyn. Også her ble det viktig å Excel-føre hva vi hadde søkt om innsyn i og hva status på innsynsbegjæringene til enhver tid var. I tillegg lagde og brukte vi aktivt personprofiler på de sentrale personene.

Vi lagde også en tidslinje for lettere å kunne ha oversikt over hvilke instanser som visste hva og gjorde/ikke gjorde hva når, som for eksempel når statsforvalter holdt tett om den massive klagen fra 2021.

5.3 Motstand og spesielle erfaringer

Samme dag som vi publiserte den første avsløringen om fosterhjemsgården, intervjuet vi flere ledere av barnevernstjenester som hadde plassert barn på fosterhjemsgården. Én leder fortalte at barna de hadde plassert på gården ikke beskrev gården slik klagerne beskrev det i bekymringsmeldingene: *«Det er ikke samsvar mellom det vi ser og det våre barn rapporterer, og det som står i bekymringsmeldingene»*, sa lederen. Det var viktig informasjon for å balansere bildet, trodde vi.

Det endret seg da ei ung jente ringte oss en kveld tidlig i desember. Så langt i prosjektet hadde innsynsjobben handlet om det systemiske, med et delvis unntak for klagebrevene, men disse skulle vi lese i anonymiserte utgaver. Nå dreide det seg om navngitte barn på fosterhjemsgården, strengt taushetsbelagt materiale som vi bare hadde rett til å lese hvis vi fikk fullmakter fra barna og vergene deres.

Jenta som ringte oss hadde tidligere bodd på fosterhjemsgården, og hun fortalte om flere alvorlige hendelser som hadde skjedd der. Om vi skulle omtale det måtte vi kunne dokumentere det, noe både hun og foreldrene forsto. De hadde selv flere hundre sider barnevernsdokumenter.

En sen torsdag kveld før jul møtte vi jenta, som hadde kommet til Oslo for å møte oss. Med seg hadde hun en tjukk A4-konvolutt, barnevernspapirene fra de seneste årene. I tillegg til dokumentene hun hadde med seg, hadde vi også fått fullmakt til å få innsyn i alle dokumentene hos barnevernstjenesten. Disse dokumentene overlappet naturlig nok i stor grad, men innsynet var en viktig kontroll på om vi hadde alle dokumentene. De tegnet et bilde av ei ung jente som hadde forsøkt å si ifra til både barnevern og statsforvalter. Hun hadde tryglet om å få flytte, men ikke blitt hørt. Anonymiseringen av jenta og ivaretakelsen av henne underveis i prosessen mener vi var viktig.

Barnevernsdokumentene hennes viste oss også flere andre ting. Barnevernslederen som hadde fortalt oss at det ikke var samsvar mellom det barna de hadde plassert på gården rapporterte og det som sto i bekymringsmeldingene, hadde snakket usant. Lederen hadde vært ansvarlig for plasseringen av den unge jenta.

Noe av det første jenta fortalte oss var at flere rundt henne hadde klaget til statsforvalteren og at statsforvalteren allerede i 2021 hadde åpnet tilsyn med barnevernet. Det beviste at flere instanser hadde visst om fosterhjemsgården, men uten å varsle videre.

Det viste også noe annet. Vi hadde før møtet med jenta bedt statsforvalter om innsyn i alle tilsynssaker relatert til fosterhjemsgården, og trodde at vi hadde fått det. Men det vi hadde fått innsyn i var kun tilsynet som ble åpnet høsten 2022. At det også hadde vært et tilsyn i 2021 var vi ikke på det tidspunktet klar over, og statsforvalter unnlot å opplyse om det. Om det var en glipp eller bevisst vet vi ikke, men det minnet oss på viktigheten av bredt kildearbeid og å ta høyde for at vi kunne mangle vesentlig informasjon.

Å gi usanne svar var det ikke bare én barnevernslederen som gjorde. Også en av de andre barnevernslederne som hadde plassert barn på fosterhjemsgården svarte usant kunne vi dokumentere. Vi valgte likevel å ikke publisere en artikkel om det. Selv om vi kunne dokumentere det, satt vi med en følelse av at det var brikker som manglet og at det muligens ble holdt tilbake vesentlig informasjon.

Vi visste fra tidligere arbeid med barnevernssaker at det er et felt med sterke følelser og agendaer, ikke alle like transparente. Frykten var å publisere noe som kunne skade barna. I arbeidet med artikkelserien om fosterhjemsgården var det på grunn av dette flere tilsvarende nyhetspoeng vi måtte la gå.

Både i arbeidet med konkrete problemstillinger rundt fosterhjemsgården og fosterhjemsomsorgen generelt, møtte vi et mangefasettert barnevern. Vi møtte barnevernsledere som ivret etter å hjelpe oss og som berømmet oss for å ville belyse fosterbarns rettsikkerhet, men vi møtte altså også barnevernsledere som forsøkte å hindre at sannheten kom fram. Vi opplevde ved to ulike anledninger at barnevernsledere delte taushetsbelagt og svært personlig informasjon om konkrete barn, uten at vi hadde etterspurt det. En rekke ganger avslørte henvendelsene og spørsmålene våre at barnevernet i mange tilfeller enten ikke hadde arkivert viktige opplysninger eller ikke klarte å finne dem igjen. Spørreundersøkelsen viste også at mange av barnevernstjenestene sitter med utdaterte data- og arkivsystemer. Vi opplevde også at personer kontaktet oss og ba oss la være å skrive kritisk om fosterhjem, fordi det kunne gjøre det vanskeligere å rekruttere nye hjem.

Alt dette er i seg selv trusler mot barnas rettsikkerhet.

6 Konsekvenser

Prosjektet *De glemte barna – fosterhjemsgården* har avdekket nye og til nå ukjente konkrete forhold ved norsk fosterhjemsomsorg, samt nye og til nå ukjente strukturelle systemsvakheter. Begge deler trusler mot fosterbarns rettsikkerhet.

Funn: Gjennom systematisk og standhaftig innsynsarbeid kunne vi avsløre at en rekke barn fra hele landet var ulovlig plassert og levde under kummerlige forhold på en fosterhjemsgård på Vestlandet. Innsynet avslørte også mistanke om forfalskning av flere tilsynsrapporter. Dokumenter i saksmappen avslørte videre at ytterligere tre statsforvaltere åpnet tilsyn etter å ha blitt varslet om gården.

Konsekvens: Tre uker etter at vi publiserte avsløringen hadde barnevernet flyttet de fleste fosterbarna fra gården.

Funn: Med bruk av fullmakter fikk vi usladdet innsyn i hele barnevernsmappa til ei ung jente som fortalte oss at hun hadde blitt angrepet av et annet fosterbarn på fosterhjemsgården. Innsynet gjorde det mulig å fortelle jentas historie og avslørte også at en statsforvalter og en barnevernstjeneste hadde holdt tilbake vesentlig informasjon overfor Dagbladet, men viktigst: Overfor andre instanser som kunne grepet inn.

Konsekvens: Statsforvalteren som ikke varslet videre når informasjonen om fosterhjemsgården dukket opp i 2021, ble av Statens Helsetilsyn bedt om å gjennomgå svikten i varslingspraksis (artikkel ikke publisert da metoderapporten ble sendt inn).

Funn: En spørreundersøkelse formet som en kreativ og nytenkende innsynsbegjæring, resulterte i at barnevernstjenestene i 355 av 356 kommuner svarte på spørsmålene våre. Svarene avdekket flere forhold ved norsk fosterhjemsomsorg som direkte svekker fosterbarns rettsikkerhet, som at flere barnevern godkjenner fosterhjem uten å innhente politiattest.

Konsekvens: Barne- og familieminister Kjersti Toppe krevde at *«ledelsen i kommunene følger opp»* at det ikke alltid innhentes politiattest. Toppe ga også Statens Helsetilsyn og Bufdir instruks om å følge opp kommunene bedre. Toppe ba samtidig Helsetilsynet om å utarbeide en systematisk oversikt over alle alvorlige saker og svikt i fosterhjemsomsorgen.

Funn: Spørreundersøkelsen vår viste at under pandemien så erstattet ni av ti barnevernstjenester deler av sine og kommunenes oppfølgings- og tilsynsbesøk med digitale «besøk». Undersøkelsen viste også at fire av ti barnevernstjenester fortsatte med det etter pandemien.

Konsekvens: Familie- og kulturpolitisk talsperson i Høyre, Tage Pettersen, fremmet forslag om å innføre sanksjonering når barnevernstjenestene bryter loven.

7 Artikkelliste

30.11.2022	Fosterbarn ulovlig plassert	http://db.no/77901422
01.12.2022	Barnevernet flytter barna	http://db.no/77912547
01.12.2022	Fosterhjemsgården: Tre nye tilsyn	http://db.no/77904647
06.12.2022	Mulig lovbrudd på fosterhjemsgården	http://db.no/77922582
20.12.2022	Jente (15) angrepet på fosterhjemsgården	http://db.no/78092811
27.12.2022	– Nedverdigende	http://db.no/78114903
30.12.2022	Barnevern dropper fosterhjemsbesøk: – Svært uheldig	http://db.no/78136296
30.12.2022	– Nasjonal fosterhjemskrise	http://db.no/78182271
07.01.2023	Holdt tett om massiv klage	http://db.no/78218975
08.01.2023	– Det brenner på loftet	http://db.no/78206390

8 Vedlegg: Innsynsbegjæringen

Hei, Dagbladet jobber med et prosjekt om fosterhjem og samler inn data fra kommunenes barneverntjenester.

Vi viser til offentlighetsloven og ber barneverntjenesten deres om innsyn i opplysninger spesifisert i skjemaet under:

https://forms.office.com/r/csDvzqCTP0

For å gjøre innsynsbegjæringen mindre ressurskrevende å besvare, kan dere velge å bruke dette skjemaet og fylle inn de eksakte tallene og svarene der - uten å oversende dokumentene med opplysningene vi ber om innsyn i. Spørsmålene er også listet opp nederst i e-posten, slik at dere kan lese igjennom dem og få et overblikk før dere begynner å svare.

Har kommunen deres flere barneverntjenester, ber vi om at hver enkelt tjeneste svarer hver for seg. Er barneverntjenesten deres del av en interkommunal barneverntjeneste, ber vi om at det svares samlet for hele den interkommunale barnevernstjenesten.

Hvis dere har spørsmål eller ønsker å snakke med oss, hører vi gjerne fra dere:

Journalist Silje Førsund / 934 93 804 / silje.forsund@db.no

Journalist Tarjei Leer-Salvesen / 924 29 935 / tarjei@leer-salvesen.no

9 Vedlegg: Artikler fra papiravisa

Se påfølgende sider.

FOSTERBARN ULO

En gruppe fosterbarn er ulovlig plassert på en gård, konkluderer en Statsforvalter på Vestlandet – etter flere bekymringsmeldinger.

SILJE FØRSUND
skf@dagbladet.no
JORUN GAARDER
jga@db.no

Barna bor i et eget hus på eiendommen, mens fosterforeldrene bor i et annet. Barna er mesteparten av tida uten tilsyn. Det er lite mat i kjøleskapet. Stue og kjøkken blir låst om kvelden. Huset er svært skittent. Enkelte soverom oppfyller heller ikke vilkårene for oppholdsrom. Det skal også være svært kaldt. Barna mangler klær. De klærne de har er hullete, og blir ikke vasket. Dersom barna klager til barnevernstjenesten, truer fosterforeldre med at de biologiske foreldrene kommer til å miste omsorgen.»

Slik oppsummerer en Statsforvalter på Vestlandet bekymringsmeldingene som gjorde at de i september i år åpnet tilsyn mot en kommune på Vestlandet.

Fosterforeldrene avviser kritikken (les deres svar lenger ned i artikkelen).

Mangler godkjenning

Dagbladet har fått innsyn i saksdokumentene som viser at Statsforvalteren nylig konkluderte med at kommunen hvor fosterhjemsgården ligger har brutt barnevernloven og fosterhjemsforskriften.

Statsforvalter mener barna er ulovlig plassert der, fordi gården ikke kan defineres som et fosterhjem og fordi fosterhjemmet mangler godkjenning.

I sin avgjørelse konkluderer Statsforvalteren med at «oppfølging og kontroll med fosterhjemmet har i sin helhet vært uforsvarlig».

Statsforvalter fører tilsyn med kommunenes håndtering av fosterhjemsplasseringer. Det betyr at de har undersøkt om kommunen har fulgt opp barna og fosterhjemmet slik de er pålagt. De har ikke undersøkt fosterhjemsgården selv, altså hvordan barna faktisk har det selv, fordi det er et kommuneansvar.

Bekymringsmeldinger

Lederen for barnevernstjenesten i den aktuelle kommunen er gjort kjent med kritikken som framkommer i denne artikkelen.

– Vi jobber nå med å følge opp de punktene som Statsforvalteren har påpekt i tilsynsrapporten, sier han.

Statsforvalteren påpeker i sin avgjørelse at kommunen er blitt varslet om fosterhjemmet gjentatte ganger.

Ifølge Statsforvalterens avgjørelse har det bodd fosterbarn på gården i flere år, og kommunen skal ha mottatt en rekke bekymringsmeldinger fra politiet.

Kommuneansatt varslet

Det var etter å ha mottatt en bekymringsmelding fra tilsynsansvarlig i kommunen og deretter en fra en privatperson, at Statsforvalteren åpnet tilsyn.

I tillegg varslet også kommunen selv Statsforvalteren om sin bekymring.

Barna på gården kommer fra andre deler av landet, og er i barneskolealder og oppover.w

Statsforvalteren har ikke besvart Dagbladets henvendelser.

Fosterforeldrene hevder via sin advokat John Christian Elden at de er godkjent som fosterhjem. De kjenner seg ikke igjen i beskrivelsene av forholdene på gården.

– Det er kritikkverdig at verken kommunen eller Statsforvalteren har vært i kontakt med fosterforeldrene eller spurt dem om merknader, men tvert imot aktivt nektet dem dokumentinnsyn. De hadde da raskt fått tilbakevist påstandene, sier Elden.

Fosterforeldrene hevder ifølge ham at det ikke stemmer at barna bor i eget hus.

– De er heller ikke alene. Alle våre rom er godkjent som oppholdsrom. Vi har fem peiser og fem varmepumper i huset, i tillegg til at alle har ovn på rommet sitt.

Fosterforeldrene avviser at det er skittent hjemme hos dem.

«Spiste ikke med dem»

I Statsforvalterens avgjørelse kommer det også fram at kommunen etter et tilsynsbesøk rapporterte at barna hadde fortalt at «fosterforeldrene spiser ikke med dem, av og til fosterfar, men aldri har fostermor spist med dem. De bor i det andre huset og der får de aldri komme inn».

Fosterforeldrene avviser dette, og forteller at det skyldes at de spiser forskjellig mat.

Fosterforeldrene sier videre via sin advokat at barna får flere klær enn det som dekkes.

– I tillegg til at de får alle utgifter som bussbillett, telefon, kino og andre aktiviteter dekket, har de mulighet til å få 500 kr i ukelønn, uten store anstrengelser. Det handler om å stå opp, holde orden på rommet og dusje.

– At vi truer med at foreldrene kan miste omsorgen stemmer ikke, da vi ikke har noen innflytelse på dette, sier fosterforeldrene.

Dagbladet gransker i denne serien situasjonen til fosterbarn i Norge. Det bor 8883 barn i norske fosterhjem. Myndighetene har vært bekymret for rettssikkerheten deres lenge. Dagbladet har undersøkt hvordan landets myndigheter tar vare på fosterbarn – og rettssikkerheten deres.

HAR DU TIPS?
Kontakt journalist Silje Førsundsilje.forsund@db.no eller kryptert e-post. 934 93 804

«DET ER KRITIKKVERDIG AT VERKEN KOMMUNEN ELLER STATSFORVALTEREN HAR VÆRT I KONTAKT MED FOSTERFORELDRENE ELLER SPURT DEM OM MERKNADER, MEN TVERT IMOT AKTIVT NEKTET DEM DOKUMENTINNSYN.»
JOHN CHRISTIAN ELDEN, advokat

VLIG PLASSERT

KRITISERER: John Christian Elden er fosterforeldrenes advokat. Han er kritisk til at fosterforeldrene ikke skal ha fått imøtegå kritikk fra Statsforvalteren.
Foto: Christian Roth Christensen

MISTENKER FALSKE TILSYNS-RAPPORTER

FOSTERBARN ULOVLIG PLASSERT

En gruppe fosterbarn er ulovlig plassert på en gård, konkluderer en Statsforvalter på Vestlandet – etter flere bekymringsmeldinger.

Faksimile fra 1. deseember Dagbladet

– Forfalskning av dokumenter, sier flere eksperter om hvordan tilsynsfører skal ha kopiert fra tidligere tilsynsrapporter av fosterhjemsgården på Vestlandet.

SILJE FØRSUND
silje.forsund@db.no
TARJEI LEER-SALVESEN
JORUN GAARDER
jga@dagbladet.no

Statsforvalteren har videre gått gjennom tilsendte tilsynsrapporter fra september 2021 til i dag. Vi legger merke til at mye av informasjonen er gjentakende, og at rapportene ikke ser ut til å ha endret seg noe særlig etter hvert besøk. Dette gjelder både rapportene for hvert enkelt barn, men også barna på tvers. Vi viser til at det for eksempel står «han» når det gjelder ei jente. Når en leser rapportene samlet, framstår det for oss at mye er kopi fra rapport til rapport.»

Dette skrev Statsforvalteren i et fylke på Vestlandet i sin rapport etter at de hadde ført tilsyn med kommunens oppfølgning av et fosterhjem. I fosterhjemmet bodde det en gruppe barn, barna skal ha bodd i et eget hus hvor dørene til kjøkkenet og stua ble låst om natta, det var ansatt flere miljøarbeidere og barna så sjelden fostermor.

Etter at Dagbladet begynte å omtale forrige uke, er flere av barna blitt flyttet fra gården.

Torsdag sist uke ble ett av barna hasteflyttet. Barnet fikk beskjed mens det var på skolen om at det ikke skulle tilbake til gården. I stedet ble barnet tatt med til en leilighet der det skal bo med biologisk familie i påvente av at et nytt fosterhjem blir godkjent.

MULIG DOKUMENTFALSK: **Advokat Mathias Røed mener det kan være dokumentfalsk om tilsynene ikke er gjennomført, men rapportene er kopiert fra gang til gang. Foto: Privat**

SETT MANGE: **Advokat Thea Totland har lest mange tilsynsrapporter og synes det høres rart ut at barna skal ha snakket om det samme som flere måneder tidligere. Foto: Barneadvokatene DA**

– Dokumentfalsk

– Dersom tilsynsfører rent faktisk har vært på besøk, men kopiert fra tidligere rapporter fordi innholdet i besøkene er såpass like, er dette i beste fall uryddig, og ikke i samsvar med alminnelige saksbehandlingsregler, sier advokat Mathias Røed etter at Dagbladet har lest opp hva Statsforvalteren skriver i sin rapport. Han fortsetter:

– Hvis tilsynsføreren ikke har vært der, men bare tar «klipp og lim» fra tidligere rapporter, så kan det være dokumentforfalskning. Tilsynsførere får timebetalt, så det er i så fall også å tilegne seg en økonomisk gevinst du ikke har krav på. Det er veldig alvorlig.

Når barn plasseres i fosterhjem, har kommunen der fosterhjemmet ligger ansvar for å føre tilsyn med at det enkelte barn får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, slik det står i veiledningen fra Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet). Som hovedregel skal det føres tilsyn fire ganger i året. Etter hvert kan dette reduseres til to ganger årlig.

– Ikke gjort jobben sin

Advokat Røed er ekspert på barns rettigheter og kjenner godt til regelverket rundt fosterhjem. Han presiserer at han ikke har kunnskap om denne aktuelle saken, men uttaler seg på generelt grunnlag.

Røed påpeker at hvis rapportene er like fra kvartal til kvartal, har tilsynsfører ikke gjort jobben sin. Men det er også et annet problem.

– Barnevernstjenesten har da heller ikke gjort jobben sin. De skal gå gjennom rapporten, og hele formålet er å sørge for at barna har det fint. Hvis man går gjennom rapporten og ikke reagerer på at de er like fra gang til gang, da er det et problem også for barnevernet, sier advokat Mathias Røed.

Han understreker at disse tilsynsbesøkene er viktige for å avdekke eventuelt kritikkverdige forhold. Tilsynsfører skal komme i en posisjon hvor barnet kan fortelle om det er noe som ikke er bra.

Vil ikke følge opp

Assisterende direktør ved den aktuelle statsforvalteren har vært med og forfattet tilsynsrapporten, hvor kopiering fra tidligere rapporter påpekes.

– Kan dette være dokumentfalsk?

– Nei, vi har ikke forutsetning for å si at det foreligger dokumentforfalskning. Noen kan ha gjort det enkelt for seg selv ved å bruke «klipp og lim».

Personen sier at de ikke har undersøkt om tilsynene faktisk er gjennomført.

– Vi har påpekt at det framstår for oss som at mye er kopiert fra rapport til rapport. Nå har vi påpekt dette overfor kommunen,

FØRT TILSYN: Det var etter Statsforvalteren førte tilsyn med kommunen at de oppdaget at flere rapporter om hvordan barna på fosterhjemsgården har det, framstår som kopi av tidligere rapporter. Her fra da en annen kommune undersøkte forholdene på fosterhjemsgården forrige uke, etter Dagbladets artikler om fosterhjemmet. Foto: Nina Hansen

og da vil nok ledelsen der ta tak i dette, sier direktøren hos Statsforvalteren.

– Vil dere gjøre noe for å sikre at ledelsen følger opp dette?

– Nei, det er ikke noe vi har fokusert på, svarer assisterende direktør hos Statsforvalteren og legger til:

– Vi har bedt kommunen om å gjennomgå rutiner og prosedyrer som gjelder kommunens tilsynsansvar for fosterhjem. Rutiner på området skal sikre at innholdet i tilsynsrapportene blir riktig.

Barnevernslederen i den aktuelle kommunen er forelagt kritikken i denne artikkelen. Lederen sier til Dagbladet at de ser på dette som en læring, og understreker at de også selv har meldt fra til Statsforvalteren.

– Vi må gå gjennom rutinene våre og sikre at tilsynsførere har fått god nok opplæring, sier barnevernslederen.

– Et svik

Advokat Thea Totland mener det er et forferdelig svik mot barna som bor i fosterhjemmet, dersom tilsynsfører har kopiert fra tidligere rapporter og ikke møtt opp på gården.

– Da har man brutt bestemmelsene om tilsyn, sier Totland, som er spesialist i barns rettigheter og jobber i firmaet Barneadvokatene DA.

Hun har lest mange slike tilsynsrapporter, og understreker at de er forskjellige fra gang til gang: Det snakkes om forskjellige ting på hvert tilsynsbesøk, og barna viser fram forskjellige ting.

– Samtalene med barna gjengis ofte i rapportene, og det høres veldig rart ut at de skal være like fra gang til gang, sier advokaten.

– At de har brukt han og hun om hverandre tyder på at de ikke helt har greid å rette feilene som har oppstått i forbindelse med kopieringen, legger hun til.

– Sett direkte dokumentforfalskning

Mangeårig barnevernskonsulent og seniorrådgiver i Bufetat, den nå pensjonerte lektoren Bjørn Thomassen, sier han ikke er overrasket over å høre at tilsynsføreren har klippet og limt tilsynsrapporter.

– Jeg har sett «klipp og lim» i tilsynsrapporter mange ganger, og det oppdages gjerne ikke før det blir en konflikt i en sak og man faktisk får se rapporten, sier Thomassen.

– Er det dokumentforfalskning?

– I en del tilfeller er det et juridisk definisjonsspørsmål, men jeg har sett det som er direkte dokumentforfalskning flere ganger, hevder Thomassen.

HVIS TILSYNSFØREREN IKKE HAR VÆRT DER, MEN BARE TAR «KLIPP OG LIM» FRA TIDLIGERE RAPPORTER, SÅ KAN DET VÆRE DOKUMENTFORFALSKNING.
MATHIAS RØED

Lovbrudd

Han mener det er et stort problem for fosterbarns rettssikkerhet at dokumentforfalskning ikke får reelle konsekvenser for en kommune.

– Når en kommune ser at de kan fortsette med brudd på forvaltningsloven, som dokumentforfalskning er, uten at det får konsekvenser, så kan de jo bare fortsette – men dokumentforfalskning rammes av straffeloven, sier Thomassen.

Han mener det også er et problem for fosterbarns rettssikkerhet at så få mennesker får lese tilsynsrapportene. Det samme gjelder rapportene etter samvær med biologiske foreldre, rapporter fra oppfølgingsbesøk og møter.

– Et referat skal jo helst skrives rett etter et møte, mens man har det som ble sagt friskt i minne. Så skal de som var på møtet få se det, slik at de kan si ifra dersom de er uenige. Tilsynsførere har enormt mye makt når forvaltningspraksisen er slik den er i dag, sier Thomassen.

Dagbladet GRANSKER

Dagbladet gransker i denne serien situasjonen til fosterbarn i Norge. Det bor 8883 barn i norske fosterhjem. Myndighetene har vært bekymret for rettssikkerheten deres lenge.Dagbladet har undersøkt hvordan landets myndigheter tar vare på fosterbarn – og rettssikkerheten deres.

HAR DU TIPS?
Kontakt journalist
Silje Førsund
silje.forsund@db.no
eller 934 93 804

ANGREPET PÅ FOST

FORTELLER OM VOLD: Jenta forteller om vold og dårlig behandling på fosterhjemsgården hun ble sendt til.
– Det er sårt å snakke om og det er vondt å tenke på at det fortsatt bor barn der. Jeg føler meg heldig som kom meg vekk fra fosterhjemsgården, sier hun.
Foto: Nina Hansen

Ei ung jente forteller at hun ble utsatt for vold på fosterhjemsgår å få flytte. Hun ringte, sendte meldinger, ropte, skrek og når det

TERHJEMSGÅRDEN

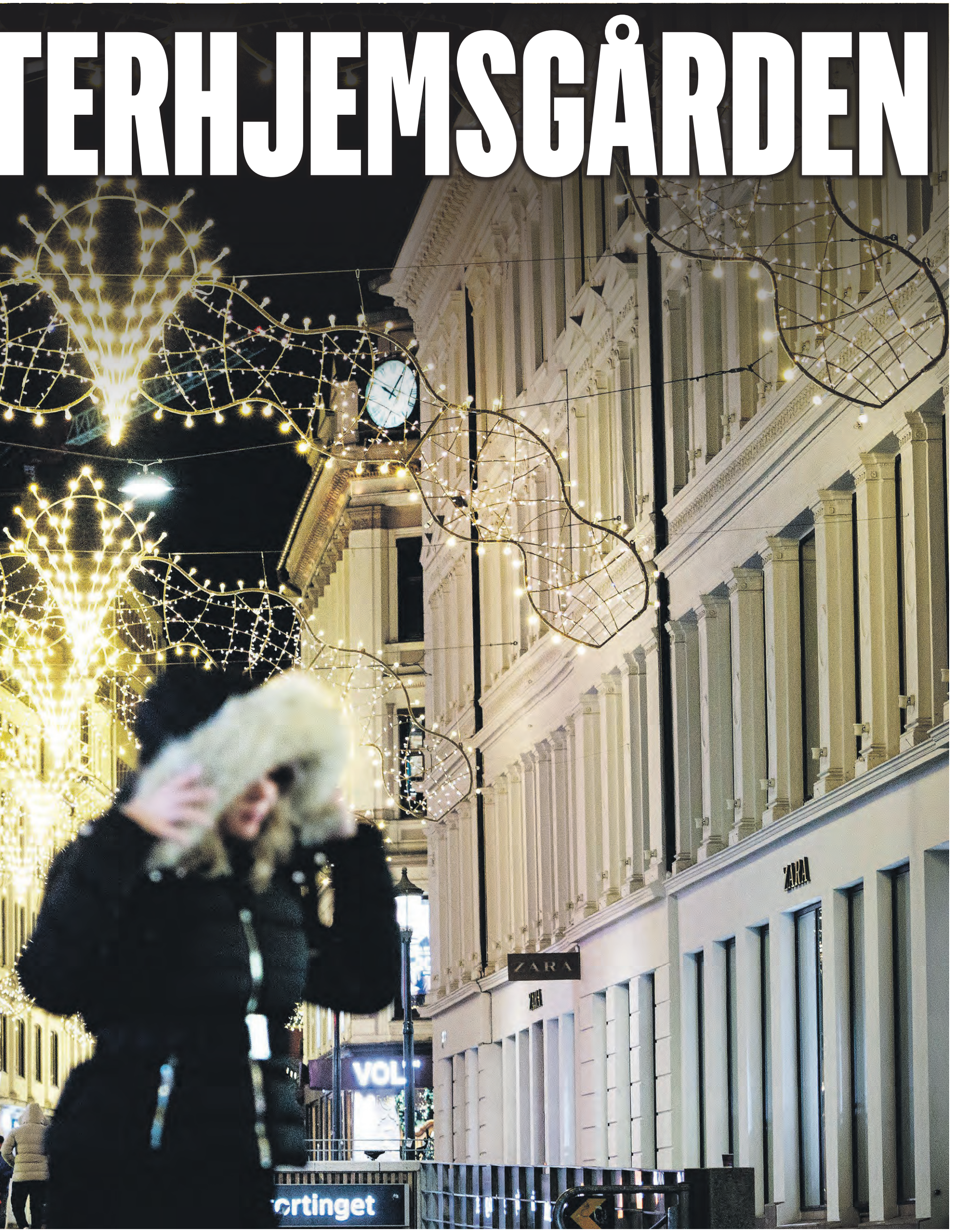

den. Livredd for å bli angrepet igjen, tryglet hun barnevernet om ikke hjalp, så rømte hun. Men barnevernet hadde bestemt seg.

«ENDELIG SKULLE JEG FÅ BO I ET EKTE HJEM, MED FOSTE JEG SÅ DESPERAT TRENGTE. SÅ FEIL DET VAR. GÅRDEN VA

Ansiktet mitt ble presset ned mot sofaen. Så ble jeg slått flere ganger i bakhodet. Jeg fikk ikke puste, jeg var livredd. Etterpå kjente jeg et lite håp, for nå måtte vel barnevernet forstå at jeg ikke kunne være på gården, sier ei i dag 17 år gammel jente.

Dokumenter bekrefter at jenta ble utsatt for vold, men at det er uenigheter om antall slag og foranledningen. Barnevernets dokumenter viser også at hun gjentatte ganger tok kontakt og ba om å bli flyttet.

Dagbladet møter jenta i Oslo. Det er blitt desember i 2022 og det har snart gått to år siden hun 15 år gammel ble angrepet av en annen ungdom, et av de andre fosterbarna på fosterhjemsgården på Vestlandet.

Nylig avslørte Dagbladet at en rekke fosterbarn fra hele landet har vært ulovlig plassert på denne gården.

Gjennom en artikkelserie gransker vi hvordan landets myndigheter tar vare på fosterbarn og deres rettssikkerhet. Vi undersøker blant annet hva de gjør når fosterbarn forteller at de ikke har det bra. Dagbladet har blant annet gått igjennom bekymringsmeldinger og klager på fosterhjem som er sendt til landets ti statsforvaltere.

Bekymringsmeldinger

Det var slike bekymringsmeldinger som ble sendt til en av statsforvalterne på Vestlandet tidligere i høst. De handlet om én og samme gård, og i bekymringsmeldingene sto det blant annet at barna bodde i et eget hus på gården mens fosterforeldrene bodde i et annet, at de mesteparten av tida var uten tilsyn, at stue og kjøkken ble låst om kvelden og at barna ble gitt lite og ofte gammel mat.

Fosterforeldrene sier via sin advokat John Christian Elden at de ikke kjenner seg igjen i beskrivelsene. De avviser anklagene.

Dagbladet har vært i kontakt med flere barn som har bodd på gården, og andre med tilknytning til den. Alle disse bekrefter anklagene i bekymringsmeldingene. Innsyn i rapporter fra oppfølgingsbesøk som barnevernet har hatt, viser at flere barn har varslet barnevernet om forhold på gården.

Statsforvalteren som mottok klagene i høst, åpnet tilsyn med barnevernstjenesten i kommunen der fosterhjemsgården er lokalisert. I november kom konklusjonen: Flere av barna var ulovlig plassert der.

Fosterforeldrene hevder via sin advokat at de er godkjent som fosterhjem i hvert enkelt av de tilfellene der de er og har vært fosterhjem.

Barna flyttet

Etter at Dagbladet begynte å skrive om fosterhjemsgården er de fleste barna blitt flyttet fra gården. Både Statsforvalteren i Oslo og Viken, Vestfold og Telemark, samt Troms og Finnmark har åpnet tilsyn med barnevernstjenestene i kommunene som i deres fylker har plassert barn på gården.

Siden 2017 har åtte forskjellige barnevernstjenester fra ulike deler av landet plassert barn der, viser en oversikt fra barnevernet.

Barnevernstjenesten i kommunen som plasserte den 15 år gamle jenta på gården, undersøkes nå av statsforvalteren i fylket. Jenta tok kontakt med Dagbladet etter at hun leste avsløringen av de ulovlige fosterhjemsplasseringene. Hun ville fortelle om det hun opplevde da hun bodde der i 2020 og 2021. Dagbladet har fått innsyn i jentas barnevernsdokumenter og har også fått lese flere hundre sider med sakspapirer som jentas far har fått utlevert fra barnevernet.

– Nødt til å varsle

– Jeg er nødt til å varsle. Jeg er sjokkert over at barnevernet fortsatt sender barn dit, sier jenta.

– Noen vil kunne mistenke at du er ute etter hevn, er du det?

ADVOKAT: Fosterforeldrene sier via sin advokat John Christian Elden at de ikke kjenner seg igjen i beskrivelsene, og avviser anklagene. Foto: NTB

– For meg er dette en måte å ta tilbake rettferdighet for meg selv på, og for andre ungdom som har bodd der. Mange av oss har gått igjennom mye i livet, vi fortjener bedre.

Dagbladet har anonymisert jenta fordi hun er mindreårig. Hennes biologiske foreldre, som har foreldreansvaret, har godkjent at hun intervjues.

Referat fra e-poster og meldingsutvekslinger viser at jentas familie tok kontakt med barnevernet flere ganger, der de skrev at de fryktet for jentas liv. Papirene viser at det også var andre som varslet, blant annet en helsesykepleier.

Dokumentene viser at jenta også sa ifra selv gjentatte ganger gjennom ti av de tolv månedene hun bodde på gården, og at det var flere forhold og hendelser som gjorde at hun ikke hadde det bra. I en av de første meldingene til barnevernet – skrevet to måneder etter at hun flyttet til gården – skrev hun:

«Jeg har aldri følt meg mer alene på et sted noensinne. Ingen spør hvordan jeg har det, og jeg får bare høre hvor frekk jeg er.»

«Jeg har gått igjennom mye dritt i livet mitt og følt meg lost flere ganger, men jeg har aldri følt meg så langt nede eller så rotet bort i tankene mine som jeg er nå.»

Omtrent samtidig, etter en samtale med jenta, skrev barnevernet dette i et internt notat:

«Hun føler ikke at det er et hjem, eller at de er glade i henne. Hun savner klemmer, nærhet, oppriktighet og det å gjøre ting sammen som en familie. Det er mye uoverensstemmelser og uro med/mellom de andre fosterbarna, og fosterfar og fostermor er mye opptatt av andre ting».

Rus og vold

Dagbladet har fått innsyn i en oversikt som viser at det har vært uro på gården.

Mellom 2018 og 2022 har politiet sendt barnevernet 12 bekymringsmeldinger om atferd, rus, kriminalitet og vold på fosterhjemsgården.

– Fosterforeldrene har gjennom åra tatt imot en del ungdommer som barnevernet har hatt problemer med å finne fosterhjem til, blant annet ungdom med en forhistorie med kriminalitet og rus. Det er ikke sånn at det endrer seg over natta når de blir flyttet til et nytt sted, og de er glade for at politiet sier ifra når de kommer over bekymringer slik at barnevernet, fosterforeldrene og barna kan snakke om dette. Men de aller fleste som har bodd hos dem har hatt en veldig bra utvikling, sier Elden.

Barnevernslederen i kommunen som plasserte jenta på gården, mener at de fulgte opp jenta etter beste evne og at de alltid skal høre på barn og ungdom som sier at de ikke vil være i et fosterhjem, men at det ikke betyr at de alltid gjør som ungdommen ber dem om.

– Ungdom som har en del rømninger, blir ført tilbake med tvang, dersom de ikke blir med frivillig. I tida ungdommene er på rømmen står de i fare for å utsette seg selv for skade og de står i fare for å bli utnyttet av andre. Dette vurderes som det mest akutte der og da, sier lederen.

Lederen forklarer at det kan være vanskelig å finne fosterhjem til ungdom med atferdsutfordringer.

– Når en da skal finne fosterhjem til en ungdom med atferdsutfordringer så må det være et hjem med erfaring og som en vurderer har forutsetninger for å kunne stå i det over tid, sier barnevernslederen.

– Hundebur

Barnevernsdokumentene, som blant annet består av en rekke møtereferat og notater fra samtaler, viser at barnevernet gjennom hele perioden jenta bodde på gården fastholdt at jenta skulle være på gården. Papirene tyder ikke på at det på noe tidspunkt ble jobbet for å flytte henne.

Heller ikke da fosterfar kjørte med henne i det hun selv kalte et «hundebur» – bagasjerommet på pickupen der hundene vanligvis lå. Det hadde ikke vært plass foran, kommer det fram av dokumentene, og ifølge jenta skjedde det flere ganger at hun eller en av de andre fosterbarna måtte krøke seg sammen bak gitteret i bagasjerommet.

Fosterfar hevdet overfor barnevernet at det bare skjedde én gang. Han beklaget, viser dokumentene, og barnevernet konkluderte i et notat med at «vi har tillit til at hendelsen ikke gjentar seg. Vi vil presisere at N.N. (jenta, red.anm.) ikke har sittet i et hundebur, men bak i en pickup med fysisk avstenging i form av et gitter fram til forsetene».

– Det var fortsatt forferdelig nedverdigende, sier jenta.

Fosterforeldrene sier via sin advokat John Christian Elden at de anser påstandene (om at det var et hundebur, red.anm.) som tilbakevist:

– Kommunen har sjekket ut påstandene, som også har vært etterforsket av politiet der saken er henlagt, sier Elden.

Anmeldte vold

Jenta anmeldte både den ulovlige kjøringen og voldsepisoden. Anmeldelsen av kjøringen ble henlagt, mens politiet avsluttet saken om voldsepisoden med konklusjonen «selv om straffskyld anses bevist, finner påtalemyndigheten etter en samlet vurdering ikke å ville påtale handlingen».

– Jenta sa ifra gjentatte ganger. Faren hennes sa ifra gjentatte ganger. Jeg sa ifra gjentatte ganger, og etter hvert sa enda flere rundt henne ifra. Vi talte for døve ører. I denne jentas sak var opplevelsen at rettsvernet var tilnærmet lik null, fordi ingen ville tro på henne, sier advokat Torhild Holth, som er jentas advokat.

Dagbladet har gjort gjentatte forsøk på å komme i kontakt med ungdommen som jenta forteller at angrep henne, blant annet gjennom barnevernet. Vi har ikke lyktes med det. Jentas kritikk er imidlertid rettet mot myndighetene, som hun mener ikke hørte på henne.

Ifølge barnevernsdokumentene forklarte ungdommen at jenta hadde vært provoserende i forkant av slaget eller slagene. Det var flere vitner, og ifølge dokumentene er de uenige om hvor mange slag det dreide seg om og hva som var foranledningen. Men dokumentene viser at de var enige om én ting: Jenta ble utsatt for vold.

«Utrygg barndom»

Etter det som i papirene beskrives som en utrygg barndom preget av foreldrenes konflikter, ble hun redd på innsida – og utenpå sint. Kaoset inni henne ble til en oppførsel så utagerende at faren, som hun bodde hos som barn, ba barnevernet om hjelp.

Jenta ble først plassert i fosterhjem hos andre familiemedlemmer, men dokumentene viser at ingen klarte å håndtere sinnet skikkelig eller forstå redselen hun bar på. Jenta ble plassert på institusjon, først én, og deretter en annen. Heller ikke de klarte å hjelpe henne, kommer det fram av jentas dokumenter.

Da det ble bestemt at hun skulle flytte til fosterhjemsgården var det ei skjør jente, sviktet av mange voksne, som ankom gården. I vedtaket om fosterhjemsplassering skrev barnevernet at jenta hadde «behov for trygge rammer, struktur, god omsorg og mye forutsigbarhet med omsorgspersoner som kan håndtere hennes følelsesuttrykk».

– Endelig skulle jeg få bo i et ekte hjem, med fosterforeldre som ga meg omsorgen og kjærligheten jeg så desperat trengte. Så feil det var. Gården var som en institusjon, det var ikke noe fosterhjem, sier jenta.

Dagbladet GRANSKER

Det bor 8883 barn i fosterhjem i Norge. Myndighetene har vært bekymret for rettsikkerheten deres lenge. Dagbladet har undersøkt hvordan landets 356 kommuner og ti statsforvaltere tar vare på fosterbarn – og rettsikkerheten deres.

HAR DU TIPS?
Silje Førsund
silje.forsund@db.no
934 93 804

RFORELDRE SOM GA MEG OMSORGEN OG KJÆRLIGHETEN

R SOM EN INSTITUSJON, DET VAR IKKE NOE FOSTERHJEM.»

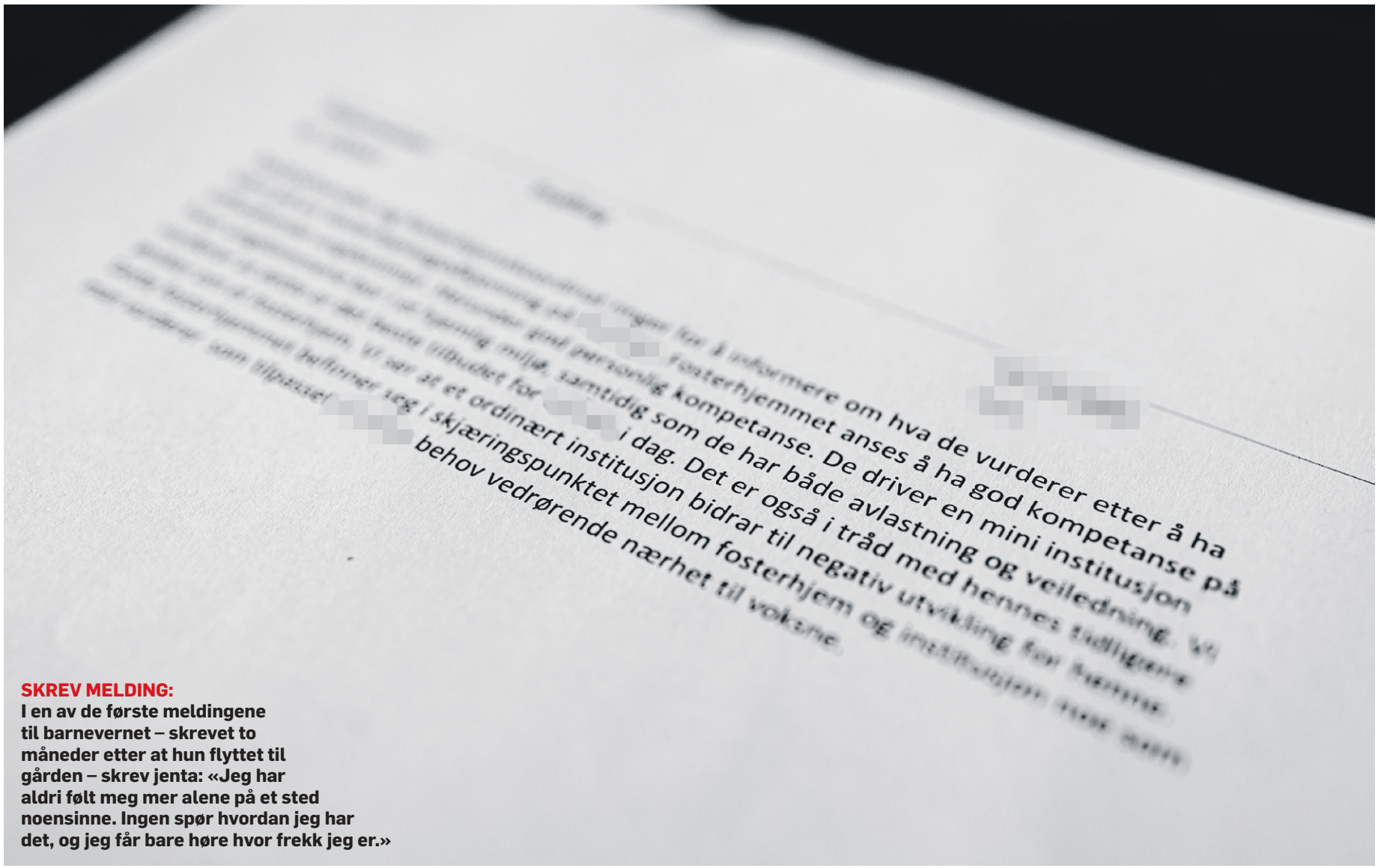

SKREV MELDING: I en av de første meldingene til barnevernet – skrevet to måneder etter at hun flyttet til gården – skrev jenta: «Jeg har aldri følt meg mer alene på et sted noensinne. Ingen spør hvordan jeg har det, og jeg får bare høre hvor frekk jeg er.»

SJOKKERT: – Jeg er nødt til å varsle. Jeg er sjokkert over at barnevernet fortsatt sender barn dit, sier jenta. Foto: Nina Hansen

«DET ER SÅRT Å SNAKKE OM OG DET ER VONDT Å TENKE PÅ AT DET FORTSATT BOR BARN DER. JEG FØLER MEG HELDIG SOM KOM MEG VEKK FRA FOSTERHJEMSGÅRDEN.»

Fosterforeldrene så hun knapt, forteller hun. – de bodde ifølge henne ikke engang i samme hus som fosterbarna.

– Det var kaldt og møkkete, og det lille vi fikk av mat var ofte gått ut på dato, hevder hun.

Fosterforeldrene avviser denne beskrivelsen.

Dokumentene Dagbladet har fått innsyn i, viser at barnevernet var klar over at fosterhjemmet fungerte mer som en institusjon enn et fosterhjem. I et notat beskriver de det slik:

«De driver en mini-institusjon hvor ungdommene bor i et hjemlig miljø, samtidig som de har både avlastning og veiledning».

Rømte

Etter at jenta ble angrepet, stakk hun av fra fosterhjemsgården. Hun ville ikke tilbake, og i flere uker bodde hun litt hos venner og litt hos familie. Flere titalls av jentas barnevernsdokumenter handler om ukene etter at hun fortalte om angrepet. I møte på møte fastholdt barnevernet at jenta skulle tilbake til fosterhjemsgården og fire uker etter hendelsen ba de politiet hente henne og frakte henne tilbake til Vestlandet.

Barnevernsdokumentene viser at jenta ble fortalt at ungdommen hun fortalte at hadde angrepet henne, ikke skulle være på gården lenger, noe det viste seg at ikke stemte. I stedet hadde barnevernet sammen med fosterforeldrene lagt en plan for hvordan de skulle holde ungdommen som angrep og jenta atskilt. I et notat skrev de seinere at «dette er tiltak som viste seg å fungere, da hendelsen ikke gjentok seg».

– Fungerte for hvem? Ikke for meg i alle fall, jeg var livredd for å bli angrepet igjen og låste meg inne på rommet mitt. Jeg følte meg så sveket av barnevernet, sier jenta.

BEDRE NÅ: I dag går jenta på skole og jobber. Hun bor for seg selv under oppsyn av fosterforeldre i etasjen under, og hun har kontakt med begge sine biologiske foreldre. Foto: Nina Hansen

– Kan gjelde mange

Advokat Torhild Holth mener barnevernet ikke forholdt seg til det jenta varslet om.

– Hennes gjentatte rop om hjelp ble årsakforklart i henne, hennes bakgrunn og hennes utfordringer – snarere enn reelle undersøkelser av om det kunne være noe i det hun fortalte, sier Holth.

Hun mener saken illustrerer et stort rettssikkerhetsproblem og at det gjelder mange fosterbarn.

– Også ungdom med atferdsproblematikk, rusproblemer og psykiske utfordringer kan snakke sant og de har som alle andre krav på å bli tatt på alvor, sier Holth.

Både advokaten og jentas far klaget til Statsforvalteren da jenta ble tvangssendt tilbake til fosterhjemsgården i mars 2021. Det tok bare noen dager før Statsforvalteren åpnet tilsyn med barnevernstjenesten i kommunen som hadde plassert jenta på gården, men så gikk månedene uten at det kom noen konklusjon.

Familien bekymret

I mellomtida ble jentas familie gradvis mer bekymret for henne. Gjentatte ganger rømte hun, før hun ble funnet og fraktet tilbake. Flere ganger henvendte jentas familie seg til barnevernet og ba dem om å få henne vekk fra gården, viser dokumentene.

Først i slutten av august 2021, kom konklusjonen. Statsforvalteren skriver i sin rapport at barnevernstjenesten ikke hadde lagt godt nok til rette for samarbeid med jentas far.

Statsforvalteren konkluderte også med at barnevernet ikke hadde fulgt barnevernloven og forvaltningslovens regler for innsyn i sakens dokumenter, de hadde heller ikke behandlet jentas krav om å få dekket advokatbistand.

– Det var godt at Statsforvalter konkluderte slik, samtidig var det overraskende at det virkelig alvorlige i saken ble regnet som akseptabelt, sier jentas far.

For Statsforvalteren konkluderte med at barnevernstjenestens håndtering av hendelsen der hun fortalte om vold og fosterfarens kjøring med jenta usikret i bilen, samt måten de tvangssendte henne tilbake til fosterhjemsgården med politi, var «i tråd med regelverket og forsvarlig».

Leder for barnevernstjenesten som plasserte jenta på gården, mener de gjorde det de kunne for jenta.

– Tilsynsrapporten viser også at vi ikke hadde lovbrudd i oppfølgingen av jenta, men det er vanskelig å gi god nok hjelp til ungdom som unndrar seg omsorg og som har atferdsutfordringer, sier lederen.

Jenta beskriver situasjonen som nærmest uutholdelig. Enda en gang rømte hun, viser papirene, denne gangen til en kamerat og hans familie. Da de fikk høre hele jentas historie, kontaktet de barnevernet og sendte Statsforvalteren et ti sider langt varsel.

– Vi var nødt til å gjøre noe. Jeg er fortsatt rystet over måten denne jenta ble behandlet på, sier en av dem som skrev varselet.

Tre uker seinere besluttet plutselig barnevernet at jenta skulle flytte fra fosterhjemsgården. I jentas barnevernsdokumenter begrunnet ikke barnevernet det med annet enn at «N.N. vil ikke få den ro som barnevernstjenesten har jobbet med, da barnevernstjenesten og far er uenige om plasseringen. Og når det blir uro over tid, er ikke dette til beste for barnet lengre».

Familiemedlemmene som tidligere hadde forsøkt å være fosterhjem for jenta, skulle gjøre et nytt forsøk.

Bor for seg selv

Når Dagbladet møter jenta i desember i 2022 har det gått ett år og to måneder siden hun reiste fra fosterhjemsgården for godt.

– Det er sårt å snakke om og det er vondt å tenke på at det fortsatt bor barn der. Jeg føler meg heldig som kom meg vekk fra fosterhjemsgården.

Jenta går i dag på skole og jobber. Hun bor for seg selv under oppsyn av fosterforeldre i etasjen under, og hun har kontakt med begge sine biologiske foreldre.

– Jenta burde aldri vært tvangssendt dit. Heldigvis hadde hun støttespillere som ikke ga opp, men for en ungdom som ikke har et slikt nettverk rundt seg kan man jo tenke at en slik opplevelse kan være ødeleggende både for troen på barnevernet, troen på politi og troen på at det finnes voksne som vil at du skal ha det bra, sier advokat Torhild Holth.

DETTE SVARER STATSFORVALTEREN

– Det er veldig beklagelig at tilsynssaken tok lang tid å avslutte. Det skyldes dels at vi måtte purre på opplysninger og etterspørre flere dokumenter fra kommunens barnevernstjeneste, men også sakens kompleksitet, andre saker og prioriteringer, sier leder for barnevernsseksjonen hos den aktuelle Statsforvalteren.

Lederen understreker at Statsforvalterens rolle har vært å føre tilsyn med barnevernstjenestens håndtering av saken og at Statsforvalter ikke har myndighet til å plassere eller flytte et barn.

– Det er ikke tvil om at det var beskrevet alvorlige hendelser i fosterhjemmet, og det må alltid vurderes opp mot konsekvensene av å igjen skulle flytte jenta. Disse vurderingene er det først og fremst barnevernstjenesten som skal gjøre, det er også de som sitter med det fulle og hele bildet. Vi vurderte at med tiltakene barnevernstjenesten og fosterhjemmet hadde satt inn, så var det forsvarlig og i samsvar med lovkrav til oppfølging av fosterhjem/fosterbarn. Med tanke på situasjonen der fosterfar kjørte med jenta usikret bak i en pickup, så er Statsforvalteren tydelig på at det var uakseptabelt. Vår vurdering var likevel at begge hendelsene ble tatt på alvor og fulgt opp av barnevernstjenesten, sier lederen.

FAKTA

FOSTERHJEM I NORGE

- Gjennom innsyn hos landets ti statsforvaltere undersøker vi alle klager, varsler og bekymringsmeldinger om fosterhjem som de har mottatt i perioden 2019 –2022.